

Cristinel Ghigheci

Drept penal. Partea specială

Volumul I

**Infrațiuni contra persoanei și infrațiuni
contra patrimoniului**

La alcătuirea prezentei lucrări s-a avut în vedere legislația publicată până la data de 5 noiembrie 2020.

Cuprins

Abrevieri.....	IX
Capitolul I. Introducere	1
§1. Istoricul reglementărilor penale	1
§2. Legislația penală	2
§3. Metoda dreptului penal	7
§4. Infrațiunea	10
Capitolul II. Infrațiuni contra persoanei	22
Secțiunea 1. Infrațiuni contra vieții	22
§1. Omorul.....	23
§2. Omorul calificat	42
§3. Determinarea sau înlesnirea sinuciderii	67
§4. Uciderea din culpă	77
Secțiunea a 2-a. Infrațiuni contra integrității corporale sau sănătății	93
§1. Lovirea sau alte violențe	94
§2. Vătămarea corporală	106
§3. Lovirile sau vătămrile cauzatoare de moarte.....	123
§4. Vătămarea corporală din culpă	129
§5. Relele tratamente aplicate minorului	137
§6. Încăierarea.....	145
Secțiunea a 3-a. Infrațiuni săvârșite asupra unui membru de familie	155
§1. Violența în familie	155
§2. Uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă	162
Secțiunea a 4-a. Agresiuni asupra fătului	173
§1. Întreruperea cursului sarcinii	173
Secțiunea a 5-a. Infrațiuni contra libertății persoanei	188
§1. Lipsirea de libertate în mod ilegal	188
§2. Amenințarea.....	206
§3. Șantajul	216
§4. Hărțuirea	231
Secțiunea a 6-a. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile.....	239
§1. Proxenetismul	239
Secțiunea a 7-a. Infrațiuni contra libertății și integrității sexuale.....	250
§1. Violul	251
§2. Agresiunea sexuală	274
§3. Actul sexual cu un minor	282
§4. Coruperea sexuală a minorilor	298
§5. Racolarea minorilor în scopuri sexuale.....	310
§6. Hărțuirea sexuală	315

Secțiunea a 8-a. Infrațiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private.....	323
§1. Violarea de domiciliu.....	323
§2. Violarea sediului profesional.....	337
§3. Divulgarea secretului profesional.....	340
Capitolul III. Infrațiuni contra patrimoniului	350
Secțiunea 1. Furtul.....	354
§1. Furtul.....	354
§2. Furtul calificat.....	381
§3. Furtul în scop de folosință.....	404
Secțiunea a 2-a. Tâlhăria și pirateria.....	413
§1. Tâlhăria.....	413
§2. Tâlhăria calificată.....	429
§3. Tâlhăria urmată de moartea victimei.....	429
Secțiunea a 3-a. Infrațiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii.....	442
§1. Abuzul de încredere.....	442
§2. Gestiunea frauduloasă.....	455
§3. Însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor.....	464
§4. Înșelăciunea.....	474
Secțiunea a 4-a. Distrugerea și tulburarea de posesie.....	492
§1. Distrugerea.....	492
§2. Distrugerea calificată.....	507
§3. Distrugerea din culpă.....	509
§4. Tulburarea de posesie.....	511

Capitolul II

Infrațiuni contra persoanei

Secțiunea 1. Infrațiuni contra vieții

Ocrotirea penală a vieții persoanei

- viața omului reprezintă acel **atribut sintetic și fundamental** al persoanei umane, fără de care nu poate exista persoana și fără de care celelalte atribute ale persoanei (integritate corporală, sănătate, libertate, demnitate) pierd orice relevanță umană și socială¹.
- interesând grupul social, viața devine, dintr-o valoare biologică, o valoare socială și juridică, conferindu-se un **drept absolut la viață** fiecărui individ²;
- teza dominantă în teorie este aceea că statul ocrotește viața umană în *interesul individului*, dar mai cu seamă în *interesul colectivității*, în considerarea obligațiilor ce revin individului față de familie și societate³;
 - din acest motiv, majoritatea legislațiilor incriminează *omorul la cerere* sau comis *cu consimțământul victimei*;
 - deși este un drept absolut, de la ocrotirea penală a acestuia s-au admis unele *derogări* în cazul uciderii în legitimă apărare, uciderii conform dreptului războiului, sinuciderii și eutanasiei pasive⁴;
 - în cazul sinuciderii, nu se poate vorbi de existența unui drept al persoanei la respectarea voinței sale de a muri, ci de o voință suverană a individului de a-și hotărî soarta, ca o stare de fapt⁵;
 - uciderea în legitimă apărare, uciderea conform dreptului războiului și eutanasia pasivă constituie cauze justificative care înlătură o trăsătură esențială a infracțiunii (antijuridicitatea).
- mai sunt și **alte texte de lege**, în afara celor din capitolul „Infrațiuni contra vieții persoanei”, care ocrotesc viața persoanei, dar care, din motive de sistematizare, au fost incluse în titlurile sau capitolele din *Codul penal* sau din *legile speciale* în care sunt incriminate formele de bază ale acelor infracțiuni

¹ V. Dongoroz ș.a., Explicații teoretice, vol. III, p. 179.

² G. Antoniu, Ocrotirea penală a vieții persoanei, în Revista de Drept Penal nr. 1/2002, p. 9.

³ *Ibidem*, p. 10.

⁴ S. Bogdan, Drept penal. Partea specială, vol. I, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006, p. 5.

⁵ G. Antoniu, Ocrotirea penală..., 2002, p. 12.

praeterintenționate (de ex., lipsirea de libertate, violul, tâlhăria ș.a., care au avut ca urmare moartea victimei)¹.

§1. Omorul

A. LEGISLAȚIE

- art. 188 alin. (1) din **Codul penal român** reglementează într-o singură variantă infracțiunea de omor, cu următorul conținut: „Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi”.
- art. 211 alin. (1) din **Codul penal german** reglementează infracțiunea de omor, cu următorul conținut: „Ucigașul se pedepsește cu pedeapsa detențiunii pe viață”, iar art. 211 alin. (2) din același Cod definește conceptul de ucigaș: „Ucigaș este persoana care, din plăcerea de a ucide, în scopul satisfacerii instinctului sexual, din lăcomie sau din alte motive, în mod viclean sau cu cruzime ori prin utilizarea unor mijloace care reprezintă un pericol la siguranța publică sau în scopul de a facilita săvârșirea sau acoperirea unei alte fapte penale ucide o persoană”².
- art. 221-1 din **Codul penal francez** reglementează infracțiunea de omor, cu următorul conținut: „Uciderea voluntară a unei alte persoane constituie o crimă. Se pedepsește cu 30 ani reclusiune”, iar la art. 221-5 din același Cod este reglementată separat uciderea prin otrăvire: „Atentarea la viața unei alte persoane prin utilizarea sau administrarea de substanțe capabile să ducă la moarte constituie o otrăvire”³.
- art. 141 din **Codul penal spaniol** reglementează distinct anumite forme de participare la infracțiunile de omor: „Provocarea, conspirarea și propunerea de a comite delictele prevăzute la ultimele trei articole vor fi pedepsite cu o pedeapsă mai mică cu unu sau două grade decât cea menționată în articolele anterioare”⁴.

B. DOCTRINĂ

1. Noțiune

- omorul este o infracțiune cu **conținut deschis** și de aceea legiuitorul nu incriminează o anumită modalitate concretă prin care autorul ucide victima⁵;
 - pericolul, în cazul infracțiunilor cu conținut deschis, este acela că pot fi ridicate probleme referitoare la respectarea principiului legalității, având în vedere că nu există o definiție legală a acțiunii sau inacțiunii, ci doar a rezultatului produs.

¹ S. Bogdan, D.A. Șerban, *Drept penal. Partea specială. Infrațiuni contra persoanei și contra înfăptuirii justiției*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 14.

² <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html>

³ <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html>

⁴ <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html>

⁵ S. Bogdan, op. cit., 2006, p. 11.

- infracțiunea de omor este o **infracțiune caracteristică**, care conține elemente caracteristice pentru întregul grup din care face parte și pe care îl domină¹;
- infracțiunea caracteristică *este cea mai clară* infracțiune în rândul infracțiunilor care alcătuiesc un grup cvasiomogen, toate celelalte născându-se din caracteristicile esențiale ale acestei infracțiuni²;
 - *importanța* cunoașterii și deosebirii infracțiunii caracteristice – înțelegerea amplasării infracțiunilor în anumite titluri din Codul penal și înțelegerea incriminărilor respective pornind de la infracțiunea caracteristică a grupului³.
- infracțiunea de omor este și o **infracțiune tip** pentru grupul infracțiunilor de omucidere, din ea născându-se celelalte infracțiuni din grup, care sunt considerate **infracțiuni derivate**;
- spre deosebire de infracțiunea caracteristică, infracțiunea tip este infracțiunea *din care s-au născut alte infracțiuni derivate* (diferite variante); ea poate fi derivată, la rândul său, din infracțiunea caracteristică și poate începe să aibă o importanță locală; pot fi mai multe infracțiuni tip într-un grup⁴.

2.1. Obiectul juridic

- există o **unitate organică** între obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii⁵.
- **obiectul juridic** al infracțiunii de omor:
- într-o opinie, este reprezentat de *relațiile sociale* a căror formare, desfășurare și dezvoltare normală implică respectul acelei valori umane și sociale, care este *viața omului*⁶;
 - într-o altă opinie, este reprezentat de *dreptul la viață al persoanei*⁷;
 - valoarea „viața persoanei” premerge statului; legiuitorul a inclus-o într-un raport juridic, în care statul dictează tuturor să respecte viața persoanei, așa născându-se relațiile sociale legate de această valoare; dar viața persoanei rămâne, în primul rând, un fenomen bio-psiho-fiziologic, iar nu un fenomen juridic⁸.
- faptul că viața persoanei este, în primul rând, un fenomen natural (biologic), iar nu juridic, conduce la concluzia că **definiția acestui fenomen** din dreptul penal nu poate face abstracție de definiția dată în **alte științe** (biologie, medicină);
- într-o opinie, o asemenea definire a vieții excedează preocupărilor și posibilităților noastre de tratare, cercetarea problemei revenind indiscutabil științelor medicale, iar de rezultatele acestor cercetări vor ține seamă știința juridică și practica judiciară⁹;

¹ A. Filipaș, *Drept penal român*, 2008, p. 88.

² V. Dongoroz, citat de A. Filipaș, *Drept penal român*, 2008, p. 89.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p. 307.

⁵ A se vedea *supra*, în Introducere.

⁶ V. Dongoroz ș.a., *Explicații teoretice*, vol. III, p. 181.

⁷ A. Filipaș, *Drept penal român*, 2008, p. 96.

⁸ *Ibidem*.

⁹ V. Dongoroz ș.a., *Explicații teoretice*, vol. III, p. 182.

- într-o altă opinie, medicul definește viața din punctul de vedere al valorii și componentelor ei biologice, iar juristul trebuie să construiască un concept care să slujească scopului soluționării problemelor de drept penal care se nasc (diferențierea tentativei de forma consumată, diferențierea infracțiunii de omor de infracțiunea de întrerupere a cursului sarcinii, existența unui fapt putativ ș.a.); juriștii trebuie să ajungă la o definiție care să nu contrazică definiția din alte discipline, dar care să conțină elementele necesare pentru realizarea scopului raportului juridic penal¹.
- în dreptul penal au fost propuse mai multe soluții legate de stabilirea momentului de debut al protecției dreptului la viață și a momentului la care încetează această protecție, respectiv cu privire la **momentul de început și momentul final al vieții**;
- referitor la **momentul de început al vieții**, s-au confruntat în doctrină următoarele opinii:
 - într-o opinie, s-a considerat că acest moment este cel al primelor contracții uterine și al altor semne care arată că a început procesul nașterii²;
 - ◆ soluția este aceeași, indiferent dacă acest proces se declanșează natural sau este declanșat medicamentos³;
 - ◆ soluția a fost criticată, pe motiv că ea este permisă de legislația germană și italiană, dar nu și de legea română, care incriminează distinct „uciderea nou-născutului imediat după naștere” comisă de către mamă⁴.
 - într-o altă opinie, s-a considerat că acest moment este cel în care *ia sfârșit procesul nașterii* naturale, iar copilul este expulzat și își începe viața extrauterină⁵;
 - ◆ este opinia majoritară în doctrină și în practica judiciară românească;
 - ◆ s-a dorit impunerea și pe cale legislativă a acestei opinii, prin incriminarea distinctă în art. 202 C.pen. a infracțiunii de vătămare a fătului, care are în vedere faptele comise asupra *fătului* în perioada intrauterină sau *în timpul nașterii*;
 - ◆ în doctrina medico-legală se apreciază că finalizarea procesului nașterii și existența vieții extrauterine a fătului poate rezulta din instalarea respirației extrauterine sau pulmonare, pătrunderea aerului în tubul digestiv ori pătrunderea aerului în urechea medie⁶;

¹ A. Filipaș, *Drept penal român*, 2008, p. 102.

² *Ibidem*, p. 135; S. Bogdan, *op. cit.*, 2006, pp. 7-8.

³ H. Tröndle, T. Fischer, *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*, ed. 53, Ed. C.H. Beck, München, 2006, p. 1285, pct. 2, *apud* S. Bogdan, *op. cit.*, 2006, p. 8.

⁴ G. Antoniu, *Ocrotirea penală...*, 2002, pp. 13-15.

⁵ C. Bulai, *Curs de drept penal. Partea specială*, vol. I, București, 1975, p. 116; O. Loghin, *Probleme privind infracțiunea de provocare ilegală a avortului*, în *Analele Universității „Al. I. Cuza” Iași*, seria Științe Juridice, 1989, pp. 73-74, *apud* T. Toader, *Drept penal român. Partea specială*, ed. a 3-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 33.

⁶ V. Iftenie, D. Dermengiu, *Medicina legală*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 375-376, *apud* V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului*, Ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 4.

- într-o a treia opinie s-a încercat o soluție eclectică, susținându-se că nu este posibil să se fixeze teoretic și în abstract momentul apariției vieții și, implicit, a dreptului la viață, ci acest moment este condiționat de particularitățile procesului nașterii *în fiecare caz în parte*¹;
 - ◆ nu este exclus ca această opinie să-și găsească o aplicabilitate practică în cazul în care aplicarea opiniei anterioare ar conduce la soluții inacceptabile;
 - ◆ chiar legislația penală acordă o anumită protecție „vieții umane intrauterine”, prin incriminarea ca variantă agravată a infracțiunii de omor asupra unei femei gravide [art. 189 alin. (1) lit. g) C.pen.] și a infracțiunii de vătămare a fătului [art. 202 alin. (3) C.pen.];
 - într-o altă opinie, legiuitorul român a creat o *ființă cu statut juridic sui-generis*, o „ființă intermediară” care nu este nici persoană, dar nici ființă nenăscută, ci este un făt în cursul nașterii²;
- referitor la stabilirea **momentului final al vieții**, trebuie ținut cont de științele medicale pentru stabilirea acestuia;
 - în medicină³ s-a arătat că moartea constituie un proces care are o durată în timp, cuprinzând, de regulă, următoarele etape:
 - ◆ *preagonia* – stări de luciditate, stări euforice, anxietate;
 - ◆ *agonia* – starea de trecere la moartea clinică;
 - ◆ *moartea clinică* – starea în care dispar funcția respiratorie, funcția cardiacă, activitățile reflexe și activitățile electrice ale creierului;
 - ◆ *moartea cerebrală* – starea de încetare a funcțiilor psihice, leziuni morfologice, ireversibile ale neuronilor corticali;
 - în acest stadiu poate interveni *viața vegetativă* – menținerea funcțiilor vegetative, adică a proceselor fiziologice care se petrec în afara voinței, în mod artificial, în condițiile de inconștiență a pacientului.
 - ◆ *moartea reală* – oprirea metabolismului și apariția semnelor morții reale, a modificărilor cadaverice ca urmare a acțiunii factorilor de mediu asupra cadavrului.
 - unele dintre aceste etape intermediare pot lipsi uneori;
 - de regulă, momentul morții, din punctul de vedere al dreptului penal, este considerat momentul *morții cerebrale*, asimilată cu încetarea activității sistemului nervos central⁴;
 - ◆ după instalarea morții cerebrale, persoana poate fi *deconectată* de la aparatele care îi mențin celelalte funcții și i se pot *preleva organe*, în

¹ G. Antoniu, în T. Vasiliu, D. Pavel, G. Antoniu, D. Lucinescu, V. Papadopol, V. Rămureanu, E. Nicilcioiu, Codul penal al Republicii Socialiste România comentat și adnotat. Partea specială, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 70.

² S. Bogdan, D.A. Șerban, Drept penal, 2017, p. 17.

³ D. Dermengiu ș.a., Curs xerografiat de medicină legală, București, 2001, pp. 1-13, *apud* G. Antoniu, Ocrotirea penală..., 2002, p. 16.

⁴ *Ibidem*; A. Filipaș, Drept penal român, 2008, pp. 94-136; S. Bogdan, op. cit., 2006, p. 9.

condițiile legii, fără ca aceste activități să atragă răspunderea penală pentru o infracțiune contra vieții;

- ◆ comiterea unei activități apte să provoace moartea, *asupra unei persoane căreia i-a încetat activitatea sistemului nervos central*, dacă făptuitorul nu a cunoscut acest aspect și a acționat cu intenția de a o ucide, va constitui:
 - într-o opinie, infracțiunea de profanare de cadavre sau morminte [art. 383 alin. (1) C.pen.]¹;
 - se apreciază că în această ipoteză lipsește obiectul protecției juridice în cazul infracțiunii de omor;
 - într-o altă opinie, infracțiunea de profanare, „dacă nu cumva ar reprezenta o faptă putativă”²;
 - într-o altă opinie, infracțiunea de tentativă de omor, argumentându-se că norma juridică a fost creată să apere societatea, iar fapta îndeplinește condiția pericolului social și întrunește deplin condiția laturii subiective a infracțiunii contra vieții³;
 - într-o speță în care doi făptuitori au împușcat, pe rând, victima, care decedase însă după ce a fost împușcată de primul, în jurisprudența franceză s-a stabilit că primul făptuitor răspunde pentru infracțiunea de omor consumat, iar cel de-al doilea, pentru tentativă la infracțiunea de omor⁴.

2.2. Obiectul material

→ au fost divergențe în doctrină cu privire la **stabilirea obiectului material** al infracțiunii de omor:

- într-o opinie, s-a considerat că obiectul material al infracțiunii de omor este *corpul omului ucis*⁵;
 - mențiunea ar fi de natură să creeze dificultăți de stabilire a obiectului material în cazul infracțiunii de tentativă de omor, când nu discutăm de o persoană ucisă;
- într-o altă opinie, s-a susținut că obiectul material al acestei infracțiuni este *corpul persoanei în viață*, asupra căreia se exercită acțiunea de ucidere⁶;
 - pentru că acesta a fost considerat ca fiind prea general, s-a precizat că obiectul material al infracțiunii îl constituie corpul persoanei privit ca o totalitate de funcții și procese organice care mențin individul în viață⁷;

¹ S. Bogdan, op. cit., 2006, p. 9; V. Cioclei, Drept penal, 2017, p. 6.

² V. Cioclei, Drept penal, 2017, p. 13.

³ A. Filipaș, Drept penal român, 2008, pp. 106-109.

⁴ *Ibidem*, p. 107.

⁵ A se vedea V. Dongoroz ș.a., Explicații teoretice, vol. III, p. 181.

⁶ Gh. Mateuț, în M. Basarab, V. Pașca, Gh. Mateuț, T. Medeanu, C. Butiuc, M. Bădilă, R. Bodea, P. Dungan, V. Mirișan, R. Mancaș, C. Miheș, Codul penal comentat, Vol. II. Partea specială, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 66; T. Toader, Drept penal român, 2008, p. 35.

⁷ G. Antoniu, în T. Vasiliu ș.a., Codul penal comentat, vol. I, 1975, p. 69.

- într-o altă opinie, prin obiect material al infracțiunii de omor se înțelege *sistemul nervos central*, deoarece acesta dă semnul vieții în organismul uman¹;
 - s-a considerat că, dacă s-ar susține că obiectul material al infracțiunii de omor este corpul persoanei, nu s-ar mai putea face distincția față de obiectul material al infracțiunilor contra integrității corporale²;
 - într-o altă opinie, s-a considerat *discutabilă existența unui obiect material* al infracțiunii, arătându-se că este mai dificil de susținut că viața, ca valoare complexă (care dincolo de dimensiunea biologică presupune o altă dimensiune, cel puțin la fel de importantă, cea psihică, spirituală), poate fi, pur și simplu, materializată în corpul persoanei³.
- deoarece viața unei persoane nu poate exista decât în corpul persoanei, există o **unitate organică** între obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii de omor⁴.

3.1. Subiectul activ

- orice *persoană fizică* sau *juridică* (necircumstanțiat), cu capacitate penală, poate avea calitatea de **autor** al infracțiunii de omor⁵;
- faptul că autorul trebuie să fie o *altă persoană decât victima* rezultă din interpretarea noțiunii de „persoană” și din diferența care există între subiectul activ și cel pasiv în cazul oricărei infracțiuni⁶.
- pentru **coautorat** este suficient ca activitatea fiecărui inculpat să se afle într-o unitate indivizibilă cu a celui alt și împreună să conducă la suprimarea vieții victimei⁷;
- cel care imobilizează victima pentru ca aceasta să fie lovită de un alt făptuitor, din cauza forței cu care intervine în raportul de cauzalitate, va fi coautor la infracțiunea de omor⁸.
- în ceea ce privește incriminarea faptei de **complicitate prin inacțiune**, la infracțiunea de omor sunt mai multe sisteme în dreptul comparat⁹:
- unul care pune pe același plan acțiunea cu inacțiunea, dacă sunt îndeplinite condițiile laturii subiective (sistemul american);
 - unul care sancționează doar fapta de omor comisă prin acțiune (sistemul francez);
 - unul care sancționează complicitatea la omor comisă prin inacțiune doar în cazurile în care i s-ar putea opune complicelui o obligație izvorâtă din lege și din practica socială (aplicabil în țara noastră);

¹ A. Filipaș, Drept penal român, 2008, p. 121.

² *Ibidem*, p. 110.

³ V. Cioclei, Drept penal, 2017, p. 7.

⁴ C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, op. cit., 2003, p. 284, *apud* V. Cioclei, Drept penal, 2017, p. 10.

⁵ M. Udroi, Drept penal. Partea specială, ed. a 6-a, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 3.

⁶ S. Bogdan, D.A. Șerban, Drept penal, 2017, p. 21.

⁷ Gh. Mateuș, în M. Basarab ș.a., Codul penal comentat, vol. II, p. 66.

⁸ A. Filipaș, Drept penal român, 2008, p. 138.

⁹ *Ibidem*, pp. 140-141.